

УДК 330.341.1 : 334.75

О.В. Сторожук, доц., канд. екон. наук

О.В. Заярнюк, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Передумови формування інноваційного кластера в регіоні

У статті розглянуто та удосконалено теоретичні засади формування передумов для створення інноваційного кластера в регіоні шляхом обґрунтування показників інноваційної, інвестиційної та кадрової складової. Здійснено аналіз передумов формування інноваційних кластерів в розрізі регіонів України. Отримало подальший розвиток обґрунтування напрямів активізації формування інноваційних кластерів в умовах економічного зростання регіонів України, які враховують оцінку інноваційного розвитку регіону, що є важливим етапом в розробці регіональних інноваційних стратегій та виборі напрямків кластеризації.

кластер, інноваційна, інвестиційна та кадрова складові, регіон

О.В. Сторожук, доц., канд. екон. наук

А.В. Заярнюк, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

Влияние человеческого капитала на социально-экономическую безопасность региона

В статье рассмотрены и усовершенствованы теоретические основы формирования предпосылок для создания инновационного кластера в регионе путем обоснования показателей инновационной, инвестиционной и кадровой составляющей. Осуществлен анализ предпосылок формирования инновационных кластеров в разрезе регионов Украины. Получило дальнейшее развитие обоснование направлений активизации формирования инновационных кластеров в условиях экономического роста регионов Украины, которые учитывают оценку инновационного развития региона, что является важным этапом в разработке региональных инновационных стратегий и выборе направлений кластеризации.

кластер, инновационная, инвестиционная и кадровая составляющие, регион

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економіки стає очевидним, що наявність ресурсних переваг вже не є запорукою успішного функціонування в конкурентному середовищі. Світовий досвід показує, що традиційний бізнес поступається в ефективності різним формам взаємодії підприємств, наукових установ, навчальних закладів, інституційних структур. Кластерна форма організації виробництва сприяє активізації регіонального економічного зростання, визначає конкурентоспроможність та стійкість регіональної й національної економіки, тому підтримка розвитку регіональних економічних кластерів – один з пріоритетних напрямків політики модернізації української економіки.

Для формування кластерів на регіональному рівні необхідне об'єднання зусиль держави, бізнесу та науки. Цей процес вимагає систематизації наукових уявлень про кластери, їх характеристик, етапів розвитку та особливостей територіального розміщення з точки зору довгострокових перспектив розвитку регіону. Поняття природи кластера дозволяє виділити переваги, що визначають конкурентні позиції господарюючих суб'єктів на регіональному, національному та міжнародному рівнях, що забезпечують зростання масштабів та динаміки інвестиційної та інноваційної активності. Окремою проблемою є необхідність вивчення передумов, заходів та інструментів формування конкурентоспроможних інноваційних регіональних кластерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з розвитком інноваційних кластерів в контексті підвищення конкурентоздатності економіки України, висвітлені в працях таких вітчизняних вчених, як І. Бабенко [1],

© О.В. Сторожук, О.В. Заярнюк, 2017

Я. Базилюк [14], Р. Глушаниця [3], Я. Жаліло [14], С. Соколенко [15]; підходи до формування кластерів в якості чинника економічного розвитку підприємств і територіальних утворень розглядають О. Кузьмін [5], І. Косач [4], Л. Левковська [6], О. Мазур [8], В. Мельничук [9]; розробці методичних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу регіонів в контексті формування інноваційно-інтегрованих структур присвячені праці О. Левченка і О. Ткачук [7].

Незважаючи на велику увагу, яку приділяють українські вчені теорії кластерного розвитку, багато питань потребують уточнення та опрацювання для практичного застосування в українській економіці. Кластерний підхід, як визнаний фактор активізації інноваційного розвитку регіонів, вимагає докладного дослідження з метою розробки практичних механізмів реалізації, що підтверджує актуальність даного дослідження і визначає його мету.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження передумов формування інноваційного кластера в економіці регіону в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. Відразу відмітимо, що в Україні існує законодавча неврегульованість поняття «кластер». Так, статтями 120 та 127 Господарського кодексу України передбачені різні організаційно-правові форми об'єднань підприємств, а саме: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом (союзи, спілки, асоціації підприємців тощо). Якщо порівнювати ці форми об'єднань підприємств з такою формою об'єднання як кластер, то можна зробити висновок, що кластер може існувати в одній з таких організаційно-правових форм або бути окремою формою об'єднання підприємств.

Відомо, що автором методологічних основ кластерного підходу в господарській діяльності є американський економіст Майкл Портер. Під кластером він розуміє групу географічно близьких взаємопов'язаних компаній, що діють в певній сфері, характеризуються спільністю діяльності і доповнюють один одного [12].

Щодо поняття інноваційного кластера, то в економічній літературі існують різні думки. Зокрема, під інноваційним кластером розуміється цілісна система підприємств і організацій з виробництва готового інноваційного продукту, що включає весь інноваційний ланцюжок – від розвитку фундаментальної наукової ідеї до виробництва й дистрибуції готової продукції [13].

На думку Л. Левковської, інноваційний кластер формує певну систему поширення нових знань і технологій, забезпечує прискорення процесу трансформації винаходів у інновації, а інновацій – у конкурентні переваги, розвиток якісних стійких зв'язків між усіма його учасниками. Виникнення таких кластерів – закономірний процес за наявності спільної наукової та виробничої бази [6].

Становлення інноваційних кластерів здійснюється на таких засадах:

- спрямованості на інноваційний розвиток економіки та підвищення рівня конкурентоспроможності регіону;
- оптимального використання всіх наявних ресурсів (фінансових, інтелектуальних, матеріально-технічних, інформаційних тощо);
- сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату;
- широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій;
- посилення інноваційного розвитку регіону на основі підвищення інноваційної активності підприємств та зростання їх експортного потенціалу.

Інноваційний кластер є найбільш ефективною формою досягнення високого рівня конкурентоспроможності, він являє собою неформальне об'єднання зусиль різних організацій (промислових підприємств, науково-дослідних центрів, ВНЗ, індивідуальних підприємств, органів державного управління, громадських організацій тощо). Мета створення інноваційного кластера полягає в концентрації сильних сторін

регіону для вирішення складних завдань розвитку економіки на інноваційних засадах. Визначальну роль у створенні та функціонування даної мережі відіграють місцеві науково-дослідні інститути, що досліджують відповідні тематичні сфери. Об'єднання в кластер забезпечує систему розповсюдження нових знань, технологій, інновацій. При цьому формування мережі стійких зв'язків між усіма учасниками кластеру є найважливішою умовою ефективної трансформації винаходів в інновації, а інновацій – в конкурентні переваги.

Успішність розвитку інноваційного кластера залежить від багатьох факторів, серед яких найбільш суттєвими, на наш погляд, є інноваційна, інвестиційна та кадроваскладові. Вибрані нами для оцінки передумов формування інноваційного кластера показники, на наш погляд, найбільш показово відображають стан цих складових в економіці регіонів України. Система показників оцінки передумов формування кластерів на території регіону наведена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники оцінки передумов формування інноваційного кластера в регіоні

Показник	Позначення
Інноваційна складова	
Частка інноваційно активних підприємств, %	I ₁
Питома вага внутрішніх НДР у загальному обсягу витрат на здійснення інноваційної діяльності, %	I ₂
Частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення в загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність, %	I ₃
Співвідношення витрат на інноваційну діяльність і кількості заявок на винахід	I ₄
Співвідношення витрат на інноваційну діяльність і кількості впроваджених нових технологічних процесів на промислових підприємствах	I ₅
Частка наукових організацій в загальній кількості підприємств регіону, %	I ₆
Частка освітніх установ в загальній кількості організацій регіону, %	I ₇
Інвестиційна складова	
Інвестиції на душу населення регіону, грн	I _{н1}
Частка капітальних інвестицій у матеріальні активи у загальному обсязі інвестицій, %	I _{н2}
Кадрова складова	
Рівень економічної активності населення регіону, %	K ₁
Рівень зайнятості населення, %	K ₂
Питома вага дослідників у загальній чисельності зайнятих в економіці регіону, %	K ₃
Питома вага докторів наук у загальній чисельності дослідників, %	K ₄
Питома вага кандидатів наук у загальній чисельності дослідників, %	K ₅

Джерело: розроблено авторами.

Регіональні інноваційно-промислові кластери мають в своїй основі стійку систему поширення нових технологій, знань, продукції, так звану технологічну мережу, яка спирається на спільну наукову базу. Крім того, підприємства кластера мають додаткові конкурентні переваги за рахунок можливості здійснювати внутрішню спеціалізацію і стандартизацію, мінімізувати витрати на впровадження інновацій. До

того ж регіональні промислові кластери надзвичайно важливі для розвитку малого і середнього підприємництва: вони забезпечують малим фірмам високий ступінь спеціалізації при обслуговуванні конкретної підприємницької ніші, оскільки при цьому вони отримують доступ до капіталу промислового підприємства, а також активно відбувається обмін ідеями і передача знань від фахівців до підприємців.

Завданням визначення передумов формування інноваційного кластеру є співставлення регіональних індикаторів з аналогічними показниками за іншими регіонами. Тому використовувані в запропонованій нами методиці дані – відносні величини, що дозволяють виконувати коректні розрахунки і здійснювати перенесення критеріїв з однієї територіальної площини до іншої.

Після ранжирування регіонів нами визначено підсумковий рейтинг за сумою місць, набраних за 14 показниками оцінки передумов формування інноваційного кластера. Згідно отриманих результатів (табл. 2, 3 і 4) за рейтингом показників оцінки передумов формування інноваційних кластерів у регіональному аспекті перше місце посідає Харківська область (129 балів), друге місце з відривом у 2 бали займає Вінницька область, третє – м. Київ.

Урахування різноспрямованих факторів дозволило визначити регіони схильні до формування кластерних структур. На основі отриманих даних до найбільш перспективних регіонів для здійснення процесів кластеризації, крім столиці, Харківської та Вінницької областей, можна віднести Сумську, Дніпропетровську, Львівську та Миколаївську області. Найменш привабливі передумови для формування інноваційних кластерів мають Донецька та Луганська області.

Отримані дані дозволяють виявити певні особливості, які стосуються оцінки передумов формування інноваційних кластерів за регіональною диференціацією.

Так, Кіровоградська область за показником I_2 займає 5-ту позицію, за показником I_4 – 6-ту, за показником I_{n2} – 2-гу позицію серед регіонів, за показником K_4 – 22-гу позицію, K_5 – 23-ту. Це означає, що умови формування інноваційного кластера даного регіону характеризуються середнім показником частки інноваційно активних підприємств; високою питомою вагою внутрішніх НДР у загальному обсягу витрат на здійснення інноваційної діяльності; високим показником співвідношення витрат на інноваційну діяльність і кількості заявок на винахід; високою часткою освітніх установ в загальній кількості організацій регіону. Отже, оцінка показників, що характеризують передумови формування інноваційного кластера в економіці Кіровоградської області, свідчить про наявність факторів, що сприяють розвитку кластера в даному регіоні.

Разом із тим існують фактори, що стримують інноваційне зростання підприємств Кіровоградської області. Такими, зокрема, є фінансові обмеження; низький попит на нові товари, роботи, послуги; невизначеність економічної вигоди від використання інтелектуальної власності; значний дефіцит кваліфікованого персоналу, обмеженість інформації про ринки збуту і нормативно-правові документи про нові технології; обмежений доступ до іноземних ринків; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ВНЗ, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціями та іншими потенційними учасниками кластера; слабка адаптація підприємств та організацій до нововведень, що супроводжується низьким рівнем їх конкурентоспроможності.

Таблиця 2 – Розрахунок показників оцінки передумов формування інноваційних кластерів за регіонами України

Регіон	Показник													
	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅	I ₆	I ₇	I _{н1}	I _{н2}	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅
Вінницька	15,38	1,31	97,19	12914,1	80354,3	0,0698	0,0802	5224,0	99,5	62,8	56,6	0,2054	8,81	27,41
Волинська	10,19	0,13	94,50	14741,1	16379	0,0512	0,0716	6144,0	99,7	57,7	51,0	0,1203	6,59	30,62
Дніпропетровська	14,74	0,15	98,56	63967,4	324198	0,0594	0,0542	10239,5	97,5	64,1	59,1	1,0548	3,93	11,22
Донецька	13,76	23,68	34,28	10182,2	24437,4	0,0176	0,0293	2806,0	89,3	58,3	50,0	0,0422	9,22	14,29
Житомирська	20,61	0,77	69,74	5533,72	10276,9	0,0316	0,0703	4477,5	98,1	63,0	55,9	0,1323	12,23	25,82
Закарпатська	11,19	0,43	88,00	1612,6	8523,73	0,0429	0,0667	3712,2	99,5	60,9	54,8	0,3443	10,62	22,57
Запорізька	22,07	11,37	64,14	4809,89	6477,31	0,0667	0,0534	6323,7	99,3	62,2	56,0	0,9779	1,86	6,85
Івано-Франківська	21,09	5,21	78,90	1676,41	13411,3	0,0662	0,0623	5765,8	99,7	60,0	54,7	0,2184	8,78	22,90
Київська	16,61	2,21	93,15	8555,61	28518,7	0,0458	0,0360	19340,1	99,1	62,0	57,8	0,3103	4,91	17,89
Кіровоградська	17,89	23,89	71,87	11405,2	15430,6	0,0692	0,0738	6599,2	99,7	60,4	52,9	0,2287	2,08	10,00
Луганська	13,24	17,05	59,79	2414,24	21728,2	0,0350	0,0300	1877,4	98,5	66,2	55,6	0,2135	8,13	15,18
Львівська	20,58	8,36	76,24	4208,62	5503,58	0,1187	0,0683	7395,5	97,6	60,6	55,9	0,8167	10,13	30,40
Миколаївська	23,08	51,63	46,76	14694,3	57441,2	0,0585	0,0374	8435,7	98,4	63,6	57,5	0,8751	1,72	4,88
Одеська	20,94	6,52	64,87	1605,78	7248,93	0,0649	0,0552	7036,7	98,6	60,8	56,7	0,6342	10,02	25,06
Полтавська	13,97	14,97	81,39	7900,59	14221,1	0,0672	0,0576	10712,0	98,9	61,0	53,3	0,3698	7,83	34,25
Рівненська	17,04	5,02	91,57	6736,87	1554,66	0,0536	0,0730	3723,7	98,1	63,6	56,9	0,1444	8,87	35,17
Сумська	17,80	18,64	71,46	24286,4	6938,96	0,0734	0,0688	5207,0	99,0	62,6	56,8	1,1074	5,53	29,68
Тернопільська	26,09	11,96	85,46	6133,71	1244,52	0,0648	0,0997	4615,0	99,5	58,7	52,0	0,2087	7,31	32,90
Харківська	30,47	23,05	62,59	3184,63	19766,7	0,2265	0,0977	6141,1	96,4	63,8	59,7	2,4621	6,92	22,20
Херсонська	19,79	8,31	70,64	3751,16	4688,95	0,0765	0,0765	4341,3	99,4	62,8	55,8	0,3437	5,71	24,16
Хмельницька	12,77	0,29	93,06	3428,19	5999,34	0,0288	0,0647	7090,6	99,2	59,5	53,9	0,1225	8,41	29,91
Черкаська	16,11	28,48	69,35	1246,21	5607,94	0,0762	0,0610	5268,7	99,2	62,7	56,2	0,2805	5,90	15,64
Чернівецька	20,37	3,84	37,34	1903,45	3806,9	0,1255	0,1057	2945,9	99,8	61,5	56,2	0,6048	11,35	34,41
Чернігівська	15,24	48,61	40,31	2723,4	4357,43	0,0730	0,0778	5160,3	99,5	62,6	55,6	0,2958	1,24	11,20
м. Київ	23,06	38,96	50,68	3345,58	19170,7	0,1176	0,0382	36974,2	82,9	66,7	62,3	4,1096	8,51	21,54

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 3 – Розрахунок показників ранжирування регіонів за передумовами формування інноваційних кластерів

Регіон	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅	I ₆	I ₇	I _{н1}	I _{н2}	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅	Сума балів
Вінницька	17	20	2	5	2	9	4	15	5	8	9	18	8	9	131
Волинська	25	25	3	3	9	19	9	11	3	25	24	24	16	5	201
Дніпропетровська	19	24	1	1	1	16	19	4	22	3	3	4	21	21	159
Донецька	21	6	25	7	5	25	25	24	24	24	25	25	6	20	262
Житомирська	8	21	15	12	13	23	10	19	19	7	13	22	1	10	193
Закарпатська	24	22	7	23	14	21	13	22	8	17	18	12	3	14	218
Запорізька	5	12	18	13	17	12	20	10	10	13	12	5	23	24	194
Івано-Франківська	6	16	10	22	12	13	15	13	4	21	19	17	9	13	190
Київська	15	19	4	8	4	20	23	2	13	14	4	13	20	17	176
Кіровоградська	12	5	12	6	10	10	7	9	2	20	22	16	22	23	176
Луганська	22	9	20	20	6	22	24	25	17	2	16	19	12	19	233
Львівська	9	13	11	14	20	3	12	6	21	19	14	7	4	6	159
Миколаївська	3	1	22	4	3	17	22	5	18	5	5	6	24	25	160
Одеська	7	15	17	24	15	14	18	8	16	18	8	8	5	11	184
Полтавська	20	10	9	9	11	11	17	3	15	16	21	10	13	3	168
Рівненська	14	17	6	10	24	18	8	21	20	6	6	21	7	1	179
Сумська	13	8	13	2	16	7	11	16	14	12	7	3	19	8	149
Тернопільська	2	11	8	11	25	15	2	18	7	23	23	20	14	4	183
Харківська	1	7	19	18	7	1	3	12	23	4	2	2	15	15	129
Херсонська	11	14	14	15	21	5	6	20	9	9	15	11	18	12	180
Хмельницька	23	23	5	16	18	24	14	7	11	22	20	23	11	7	224
Черкаська	16	4	16	25	19	6	16	14	12	10	10	15	17	18	198
Чернівецька	10	18	24	21	23	2	1	23	1	15	11	9	2	2	162
Чернігівська	18	2	23	19	22	8	5	17	6	11	17	14	25	22	209
м. Київ	4	3	21	17	8	4	21	1	25	1	1	1	10	16	133

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 4 – Рейтинг регіонів України за оцінкою передумов формування інноваційного кластера в економіці

Регіон	Сума балів	Місце в рейтингу
Харківська	129	1
Вінницька	131	2
м. Київ	133	3
Сумська	149	4
Дніпропетровська	159	5
Львівська	159	5
Миколаївська	160	6
Чернівецька	162	7
Полтавська	168	8
Київська	176	9
Кіровоградська	176	9
Рівненська	179	10
Херсонська	180	11
Тернопільська	183	12
Одеська	184	13
Івано-Франківська	190	14
Житомирська	193	15
Запорізька	194	16
Черкаська	198	17
Волинська	201	18
Чернігівська	209	19
Закарпатська	218	20
Хмельницька	224	21
Луганська	233	22
Донецька	262	23

Джерело: розраховано авторами.

Отже, з метою активізації інноваційного розвитку регіонів України на засадах кластеризації, передусім, державна політика має бути спрямована на підтримку розвитку інноваційних кластерів, модернізації економіки та соціального розвитку регіонів. Актуальним є оновлення нормативно-правової бази стосовно розвитку кластерів. Така нормативно-правова база включає закони Верховної Ради України, а також концепції та стратегії Кабінету Міністрів України.

Необхідним є застосування комплексного підходу до інноваційного розвитку, який полягає не у вирішенні окремих проблем органами влади, а в прийнятті загальної стратегії розвитку регіональної інноваційної системи. Вважаємо перспективним використання кластерного підходу для активізації інноваційного розвитку регіону, який передбачає розвиток коопераційних і конкурентних зв'язків між суб'єктами інноваційної діяльності, підвищення ефективності співпраці в системі «регіон – наука – виробництво», підвищення ефективності інформаційного обміну, зростання зацікавленості учасників кластера в підвищенні ефективності бізнесу за допомогою впровадження інновацій у виробничі та управлінські процеси; формування замовлення вищим навчальним та професійно-технічним закладам регіону на навчання фахівців та

спеціалістів необхідного профілю з майбутнім їх працевлаштуванням у структурі кластеру на основі замовлень учасників інноваційного кластеру.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, успішність розвитку інноваційного кластера в економіці регіону залежить, насамперед, від розвитку інноваційної, інвестиційної та кадрової складової. Запропоновано використання багатокритеріальної оцінки передумов формування кластерів в регіоні, що дозволяє враховувати найбільш важливі фактори впливу на процес формування кластеру. Запропонована методика передбачає використання доступних даних для аналізу, є універсальною для застосування, ураховує найважливіші чинники передумов кластеризації. Практичне застосування даної методики дозволить здійснити обґрунтований попередній відбір регіонів, в яких наявні найбільш сприятливі передумови для формування кластерів.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні та оцінюванні умов функціонування потенціальних кластерів у регіоні із застосуванням таких якісних методів, як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, за результатами яких можна буде зробити висновок про наявність умов для формування кластерних структур в певних сферах економічної діяльності в регіоні. Виявлення сильних сторін і можливостей зовнішнього середовища регіону дасть можливість зробити висновок про передумови для кластеризації за пріоритетними видами діяльності. Оцінка слабких сторін і загроз зовнішнього середовища дозволить нівелювати їх негативний вплив на процеси кластеризації економіки.

Список літератури

1. Бабенко І. Інноваційні кластери сприятимуть підвищенню конкурентоздатності економіки [Електронний ресурс] / І. Бабенко // Діловий вісник. – 2012. – № 1 – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2012/dv1201232.ua.html>
2. Варяниченко О.В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності [Текст] / О.В. Варяниченко // Науковий вісник НГУ. – 2011. – № 3. – С. 118–121.
3. Глушаниця Р.В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів [Текст] / Р.В. Глушаниця // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 3. – С. 38–43.
4. Косач І.А. Функціонування кластерів в умовах сучасних економічних відносин [Текст] / І. А. Косач // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 1. – С. 125–128.
5. Кузьмін О. Кластери як чинник економічного розвитку підприємств і територіальних утворень [Текст] / О. Кузьмін, В. Жеруха // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 14–23.
6. Левковська Л.В. Формування інноваційних кластерів в Україні [Текст] / Л.В. Левковська // Продуктивні сили України. – 2009. – № 1. – С. 115–119.
7. Левченко О.М. Методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу регіонів в контексті формування інноваційно-інтегрованих структур [Текст] / О.М. Левченко, О.В. Ткачук. – Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 31. – С. 28–38.
8. Мазур О.А. Технологічні парки. Світовий та український досвід [Текст] / О.А. Мазур, В.С. Шовкалюк. – К. : Прок-бізнес, 2009. – 70 с.
9. Мельничук В. Кластери в економіці України [Електронний ресурс] / В. Мельничук – Режим доступу : <http://www.geograf.com.ua/blogs/entry/klasteri-v-ekonomitsi-ukrajini>
10. Обсерваторія кластеру: інформаційний ресурс з аналізу кластерів та кластерної політики країн Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.clusterobservatory.eu>
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Портер М. Конкуренція [Текст] / Пер. с англ. / М. Портер – М.: Издательский дом "Вильямс", 2002. – 496 с.
13. Посібник з кластерного розвитку: Послуги з підтримки МСП в пріоритетних регіонах. EuropeAid/121495/C/SV/UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>
14. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України [Текст] /

- Я.А. Жаліло, С.І. Архієреєв, Я.Б. Базиліук [та ін.]. – К. : НІСД, 2006. – 119с.
15. Соколенко С.І. Проблеми і перспективи посилення конкурентоздатності економіки України на основі кластерів [Текст] / С.І. Соколенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. праць / НАН України / відп. ред. Є.І. Бойко. – Львів: Вид-во ІРД. – 2008. – Вип. 3 (71). – С. 18–30.
 16. Українські кластери // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucluster.org/>

References

1. Babenko, I. (2012) Innovatsiini klasteri spryiatymut pidvyshchenniu konkurentozdatnosti ekonomiky [Innovative clusters will enhance the competitiveness of the economy]. *Dilovyi visnyk – Business messenger*, 1. <http://www.ucci.org.ua> Retrieved from <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2012/dv1201232.ua.html> [in Ukrainian].
2. Varianychenko, O. V. (2011). Formuvannya innovatsiinykh klasteriv v Ukraini yak instrument rozvytku ta konkurentozdatnosti [Formation of innovative clusters in Ukraine as a tool for development and competitiveness]. *Naukovyivisnyk NHU – ScientificbulletinofNMU*, 3, 118-121 [in Ukrainian].
3. Hlushanytsia, R. V. (2010). Klasternyi pryntsyyp formuvannya mizhnarodnykh stratehichnykh aliantsiv [Cluster principle of formation of international strategic alliances]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations inUkraine*, 3, 38-43 [in Ukrainian].
4. Kosach, I. A. (2010). Funktsionuvannya klasteriv v umovakh suchasnykh ekonomichnykh vidnosyn [Functioning of clusters in conditions of modern economic relations]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, 1, 125-128 [in Ukrainian].
5. Kuzmin, O. (2010). Klasteri yak chynnyk ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv i terytorialnykh utvoren [Clusters as a factor in the economic development of enterprises and territorial entities]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 2, 14-23 [in Ukrainian].
6. Levkovska, L. V. (2009). Formuvannya innovatsiinykh klasteriv v Ukraini [Formation of innovative clusters in Ukraine]. *Produktyvni syly Ukrainy – Productive forces of Ukraine*, 1, 115-119 [in Ukrainian].
7. Levchenko, O.M., & Tkachuk, O.V. (2017). Metodychni pidkhody do otsiniuvannya innovatsiinoho potentsialu rehioniv v konteksti formuvannya innovatsiino-intehrovanykh struktur [Methodical approaches to the assessment of innovation potential of regions in the context of the formation of innovation-integrated structures]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu: Ekonomichni nauky – Collection of Scientific Works of the Kirovohrad National Technical University: Economic Sciences*, 31, 28-38 [in Ukrainian].
8. Mazur, O. A. & Shovkaliuk, V. S. (2009). *Tekhnolohichni parky. Svitovyi ta ukraïnskyi dosvid [Technological parks. World and Ukrainian experience]*. Kyiv: Prok-byznes [in Ukrainian].
9. Melnychuk, V. (2010). Klasteri v ekonomitsi Ukrainy [Clusters in the economy of Ukraine]. <http://www.geograf.com.ua>. Retrieved from <http://www.geograf.com.ua/blogs/entry/klasteri-v-ekonomitsi-ukrajini> [in Ukrainian].
10. Observatoriia klasteru: informatsiinyi resurs z analizu klasteriv ta klasternoi polityky krain Yevropy [Observatory of the cluster: an information resource on cluster analysis and cluster policy of European countries]. (n.d.). <http://www.clusterobservatory.eu>. Retrieved from <http://www.clusterobservatory.eu> [in English].
11. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
12. Porter, M. (2002). *Konkurentsiia [Competition]*. Moskva: Yzdatelskyi dom "Vyliams" [in Ukrainian].
13. Posibnyk z klasternoho rozvytku [Cluster Development Guide]. (n.d.). economy-mk.gov.ua. Retrieved from <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf> [in Ukrainian].
14. Zhalilo, Ya. A., Arkhiereiev, S.I., & Bazyliuk, Ya.B. (2006). *Problemy ta priorytety formuvannya innovatsiinoi modeli rozvytku ekonomiky Ukrainy [Problems and priorities of formation of an innovative model of economic development of Ukraine]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
15. Sokolenko, S.I. (2008). Problemy i perspektyvy posylennia konkurentozdatnosti ekonomiky Ukrainy na osnovi klasteriv [Problems and prospects of strengthening the competitiveness of the Ukrainian economy on the basis of clusters]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. Klasteri ta konkurentospromozhnist prykordonnykh rehioniv – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. Clusters and Competitiveness of the Border Regions*, 3 (71), 18-30 [in Ukrainian].
16. Ukrainski klasteri [Ukrainian clusters]. (n.d.). ucluster.org. Retrieved from <http://ucluster.org/> [in Ukrainian].

Oksana Storozhuk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Oleksii Zaiarniuk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Conditions for the Formation of Innovation Cluster in the Region

The article discloses the study and the ways of improvement of theoretical aspects of creating the conditions for the innovation cluster in the region with the help of grounding the indicators of innovation, investment and personnel constituents.

The analysis of the conditions for the formation of innovation clusters in the context of the regions of Ukraine was carried out. The explanation of the trends of activation of the formation of innovation clusters in the conditions of economic growth of the regions of Ukraine was further developed. It was grounded on the assessment of innovative development of the region, which is an important stage in the development of regional innovation strategies and the choice of clustering directions. It is substantiated that the success of the development of the innovation cluster in the economy of the region depends, first of all, on the development of innovation, investment and personnel components. The use of multicriteria assessment of the preconditions for the formation of clusters in the region is proposed, which allows taking into account the most important factors influencing the process of formation of the cluster.

The proposed method involves the use of available data for analysis, and takes into account the most important factors of the preconditions of clusterization. Therefore it is universal for using. The practical application of this technique will allow a reasonable preliminary selection of regions in which the most favorable prerequisites for the formation of clusters are available. Prospects for further research will consist in the study and evaluation of the conditions for the functioning of potential clusters in the region with the use of such qualitative methods as SWOT-analysis, PEST-analysis, the results of which can be used for substantiation of conditions for the formation of cluster structures in certain areas of economic activity in the region.

cluster, innovation, investment and personnel constituents, region

Одержано (Received) 05.12.2017

Прорецензовано (Reviewed) 12.12.2017

Прийнято до друку (Approved) 18.12.2017

УДК 331.101.262:791(519.3)

А.В. Карпенко, доц., канд. екон. наук

М.О. Твердохліб

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя, Україна

Досвід Південної Кореї з розвитку людського капіталу в сфері масової культури

В статті розглянуто особливості та складові масової культури, її виникнення, швидке поширення та сфери прояву. Досліджено теоретичні та практичні аспекти у формуванні власного підходу до розвитку людського капіталу в сфері масової культури на прикладі Південної Кореї. Розглянуто особливості, умови та результати діяльності політики країни у відношенні до людського капіталу сфери масової культури. Узагальнено висновок щодо альтернативних заходів запозичення досвіду Південної Кореї для України.

масова культура, людський капітал, Південна Корея, корейська хвиля, агентства

А.В. Карпенко, доц., канд. екон. наук

М.А. Твердохліб

Запорожский национальный технический университет, г. Запорожье, Украина

Опыт Южной Кореи развития человеческого капитала в сфере массовой культуры

В статье рассмотрены особенности и составляющие массовой культуры, её возникновение, быстрое распространение и сферы проявления. Исследованы теоретические и практические аспекты формирования собственного подхода к развитию человеческого капитала в сфере массовой культуры на примере Южной Кореи. Рассмотрены особенности, условия и результаты деятельности политики государства в отношении человеческого капитала сферы массовой культуры. Обобщен вывод альтернативных мер заимствования опыта Южной Кореи для Украины.

массовая культура, человеческий капитал, Южная Корея, корейская волна, агентства

© А.В. Карпенко, М.О. Твердохліб, 2017